

De koninklijke kant
van Stockholm

43

reizen

Palmen, hete bronnen en een

In Egypte is meer te zien dan Caïro, Luxor en de Nijl. Wie vanaf de piramiden westwaarts trekt, komt in een spectaculair landschap van woestijn en oasen.

tekst JOOST VERMEULEN, foto's RÉNIE VAN DER PUTTE

Vanaf de grote piramide trokken wij twee dagen door een eindeloze zandvlakte. Deze werd slechts hier en daar onderbroken door lage rijen zandduinen. Daarna werd het landschap steeds wilder. Met moeite vonden onze kamelen het spoor tussen de hoog oprijzende rotsformatie. We klommen gestaag totdat we nog een dag later de rand van het plateau hadden bereikt. Boven gekomen staarden we in de diepte. Daar ontwaarden wij in de verte de eerste palmbomen. En met mijn verrekijker kon ik zelfs de eerste schamele bebouwing zien.'

Zo beschrijft de Egyptische archeoloog en avonturier Ahmed Fahry in 1927 zijn eerste grote tocht vanaf de Nijl in westelijke richting. En de vlakte met palmbomen die hij ziet is de zogeheten Depressie van Bahariyya, een door bergen omzoomd gebied van bijna 400 vierkante kilometer, waar duizenden palmbomen worden gevoed door tientallen grote en kleine bronnen.

Hoe anders is die reis voor de moderne reiziger. Het begint al bij de piramide. De stad heeft dit oeroude symbool al lang geleden opgeslokt. De eindeloze zandzee die ooit tot

aan de eerste rij stenen van deze kolos reikte, is gereduceerd tot een kleine ommuurde zandbak. De track die van hier in westelijke richting de woestijn inliep op weg naar de legendarische oases, is twintig jaar geleden geasfalteerd, tien jaar terug veranderd in een snelweg, en sinds twee jaar ploegen de auto's zes rijen dik achter de piramides langs naar een van de vele voorsteden die in de afgelopen decennia uit het zand zijn opgeschoten. Twijfel bekruipt je terwijl je door eindeloze stadswijken, fabrieksterreinen, nog meer voorsteden en nog grotere industriezones steeds verder in zuidwestelijke richting rijdt. Zou de woestijn überhaupt ooit nog beginnen?

Maar de natuur heeft zich nog niet helemaal gewonnen gegeven. Zo'n veertig kilometer ten zuidwesten van de piramides nemen de tekenen van menselijke activiteit dan toch langzaam af. En nog een tiental kilometers verderop is het zover: zand tot aan de horizon.

De plek waar Fahry voor het eerst de oase van Bahariyya zag, ligt een stuk westelijker dan die waar de asfaltweg nu het hoogste punt bereikt. En hoewel het uitzicht nog steeds adembenemend is – vooral aan het einde van de dag als de schaduwen langer worden en het landschap licht rood kleurt – zijn van hieraf de beroemde dadelpalmen nog niet te zien. Die zie je pas als je na een paar flinke haarspeldbochten de vloer van de depressie hebt bereikt.

Vlak voordat je Bawiti binnenrijdt, de 'hoofdstad' van de oase, zie je ook de eerste van de vele warmwaterbronnen liggen. Uit een pijp in de grond spuit gloeiend heet water. Dat wordt niet alleen gebruikt voor de irrigatie van tuinen en plantages, de lokale bevolking gebruikt het ook voor huishoudelijke zaken. Zo is er bij bijna elke bron een was- en badgelegenheid. Vooral tegen de avond zie je op allerlei plekken mannen met badhanddoekjes achterop hun fiets of brommer op weg naar een van de baden. Voor vrouwen, die hier weinig aan het openbare leven (mogen) deelnemen, is er een aantal ommuurde plekken waar zij hun bad kunnen nemen.

Hoewel het bestaan van bewoonde oases in de woestijn ten westen

Kamperen op virtuele
Deense camping

VisitDenmark heeft samen met de Deense Campingraad een virtuele camping ontwikkeld: Camping Dana. Je krijgt er informatie en inspiratie en kunt ook games spelen (onder meer leren parkeren met een caravan) en virtueel springen op het *hoppepude*, springkussen, dat op bijna elke Deense camping staat. www.visitdenmark.nl

Stedentrip winnen
met vakantiefoto's

Kosmos Uitgevers (van de *Wat & Hoe*-gidsjes) organiseert samen met onder andere Kodak een wedstrijd: 'De vakantiefoto van het jaar'. Vakantiegangers kunnen in vier categorieën – mensen, eten, objecten en humor – hun favoriete foto's uploaden en maken kans op leuke stedentrips. www.vakantiefotovanhetjaar2010.nl

In 'de witte woestijn' staan spectaculaire rotsformaties.

van de Nijl al in geschriften van middeleeuwse reizigers wordt vermeld, duurde het nog tot aan het begin van de vorige eeuw totdat het bestaan van de oase Bahariyya en het nog verder naar het zuidwesten gelegen Farafra echt tot de (westerse) buitenwereld doordrong.

De eerste reguliere verbinding met

De smalle weg
verdwijnt soms
onder het zand

Bawiti kwam ook pas onder invloed van de Tweede Wereldoorlog tot stand. De Engelsen vestigden een aantal legerbases in de oase en om die te kunnen bevoorraden, werd een asfaltweg aangelegd die via de Fayoen naar de Nijl liep.

Farafra bleef nog veel langer haar geïsoleerde positie behouden. De weg daarheen werd pas in 1982 voor

het eerst voor publiek opengesteld. Deze kronkelige, deels smalle weg verdwijnt ook nu nog regelmatig geheel onder het woestijnzand, waardoor Farafra soms dagenlang onbereikbaar is.

Ondanks die geïsoleerde positie kennen de oases een lange geschiedenis van bewoning. Onderzoek heeft aangetoond dat zowel Farafra als Bahariyya ten minste tienduizend jaar lang permanent bewoond moeten zijn geweest. En in sommige periodes van de geschiedenis was er zelfs sprake van grote bloei, zoals in de periode van het Faraonische nieuwe rijk (rond 1300 voor Christus).

Uit schriftelijke bronnen weten we dat in die tijd in de omgeving van Bawiti hoge regeringsfunctionarissen zetelden. Enkelen van hen zijn zelfs daar begraven. Hun prachtig versierde tombes zijn in het midden van de vorige eeuw net buiten Bawiti (her)ontdekt. Drie ervan zijn min of meer permanent te bezichtigen. Opvallend is hoe goed geconserveerd ze

Springen en klimmen op Düsseldorf Airport

In de terminal van Düsseldorf International Airport is elke eerste zondag van de maand een gratis rondleiding achter de schermen. Morgen zijn er bovendien demonstraties en cursusjes parcouing: zo snel mogelijk langs hindernissen als auto's en muren springen en klimmen.
www.dus-int.de

CO2-neutraal reizen via Green Seat en ANWB

Wie via de ANWB een reis boekt, kan kiezen voor een 'groene stoel'. Dan betaal je bijvoorbeeld voor een vlucht binnen Europa 12 euro p.p. extra. Dat geld wordt geïnvesteerd in een Thaise textielabriek die als brandstof rijstschillen, houtsnippers e.d. gebruikt en net zoveel CO2-uitstoot voorkomt als de reizigers veroorzaken.

Fietsen, tapas eten en Madrid bekijken

De leukste manier om Madrid te leren kennen is per fiets. Op de Tapas Tour fiets je met Nederlandse reisgidsen langs de highlights, maar ook naar minder bekende pleinen, gebouwen, parken en kunstwerken. Onderweg wordt gestopt bij een tapasrestaurantje. Duur ca. drie uur, groepen max. 15 personen.
www.stedentrips.nl

Reishanddoek gaat vieze luchtjes tegen

CarePlus komt met de TravelTowel: een lichtgewicht handdoek van microvezel met zilvergaren, die de groei van bacteriën bestrijdt en dus onaangename geuren tegengaat. Hij kan ruim zeven keer z'n eigen gewicht aan vocht absorberen. Prijs vanaf €9,95, met gratis washandje. Bij drogist en buitensportzaak.
www.careplus.nl

witte woestijn

temperaturen en zijn de vitrines smerig. Er is sprake voor een nieuw onderkomen voor deze schatten, maar dat kan helaas nog wel even op zich laten wachten.

Wie de oudheden van Bahariyya heeft bewonderd, een dag door de tuinen en plantages heeft gewandeld en de weinige nog overgebleven straatjes van de oorspronkelijke *qasr* – een geheel uit gedroogde tichelstenen opgetrokken fortificatie – heeft gezien, moet beslist de tocht door de woestijn naar Farafra ondernemen. Want die gaat door zo ongeveer het spectaculairste landschap dat je je kunt bedenken.

Eerst gaat de weg dwars door de vlakke, langs vele vaak onbewoonde kleine oases tot de rand van de Depressie, dan volgt een lange klim omhoog, om daarna langzaam weer af te dalen.

Die afdaling voert door wat in de volksmond 'de witte woestijn' heet. Wind en zand hebben de kalkformaties hier afgesleten en gepolijst, waardoor de meest grillige en bizarre figuren zijn ontstaan. Enorme bogen, pilaren, trechters, stoelen en zelfs dierfiguren lijken achteloos te zijn rondgestrooid. Omdat de bodem bedekt wordt door kleine zwarte stenen, steken de witte formaties scherp tegen de meestal strakblauwe hemel af. Vooral midden op de dag, wanneer de zon er vol op staat, spat het wit eraf. Later op de dag verandert het kleurenpalet. Aan het einde van de dag baadt het landschap in een roze-paarse gloed. Sinds twee jaar is de witte woestijn rondom Farafra een officieel natuurmonument.

Dat betekent dat alle bezoekers die naar Farafra komen een bijdrage van vijf Egyptische ponden moeten betalen, maar ook dat het bezoek aan de woestijn aan een aantal regels is gebonden. En dat er gemarkeerde rondtochten zijn uitgezet. Die kun je, mits je in het bezit bent van een fourwheeldrive, zelf maken of je kunt je door een van de vele tientallen daarin gespecialiseerde bedrijfjes laten rondrijden. Je kunt ook meerdaagse trips maken in de witte woestijn. Dan wordt er buiten overnacht.

Probeer je gids (die is min of meer verplicht, hoewel niemand je tegenhoudt als je op eigen houtje de woestijn intrekt) wel ervan te overtuigen dat je dan geen bedoeïenmuziek of dans nodig hebt. Want de allergrootse charme van de woestijn is juist de enorme stilte en de onwaarschijnlijke sterrenpracht.

En als je heel stil bent, zie je tegen schemer of 's ochtends vroeg misschien wel een paar gazellen of een woestijnvos, want behalve om zijn witte rotsen is deze woestijn er ook om bekend dat het een van de plekken is in Egypte waar deze dieren nog in redelijke getale voorkomen.

zijn. De kleuren lijken wel pas gisteren te zijn aangebracht.

Een tweede belangrijke bloeiperiode vormden de eerste eeuwen na het begin van de jaartelling, toen achtereenvolgens de Griekse en de Romeinse cultuur dominant was. Vermoedelijk begint deze bloeiperiode ten tijde van Alexander de Grote. Deze Griekse vorst bezocht (en veroverde) Egypte rond 330 v. C.

Ahmed Fahry ontdekte namelijk tijdens een van zijn expedities op de muur van een vervallen tempelcomplex ten oosten van Bawiti een inscriptie waarin melding werd gemaakt van de aanwezigheid van Alexander de Grote. Tevens trof hij zijn naam aan, geschreven in Egyptische hiërogliefen en vervat in een cartouche, de traditionele omlijsting van koningsnamen.

De belangrijkste archeologische vondst in Bahariyya dateert van een aantal jaren geleden. Een boer ontdekte op zijn land een drietal putten, die bleken gevuld te zijn met vele tientallen, vaak zeer rijk versierde mummies.

Volgens de archeologen die de

zaak onderzocht hebben, gaat het in het totaal om bijna tachtig mummies, die allemaal stammen uit de eerste eeuwen van onze jaartelling. Vermoedelijk zijn ze veel later, men denkt ergens in de achtste eeuw, bij elkaar herbegraven. Hoewel men de afgelopen jaren op zoek is geweest naar de plek waar ze oorspronkelijk

Misschien zie je gazellen of een woestijnvos

begraven moeten zijn geweest, is die locatie tot op heden nog niet gevonden.

Van al die mummies zijn de fraaiste te zien in het plaatselijke oudheidkundige museum. Helaas zijn de omstandigheden waaronder ze tentoongesteld worden erg beroerd. Zo is de verlichting slecht, staan de ruimtes bloot aan sterk wisselende

In de tuinen van de oase.

Het oude dorp Qasr Farafra.

Routebord in de westelijke woestijn.

Vervoer, verblijf en leefregels

De oase van Bahariyya is vanaf Caïro gemakkelijk met het openbaar vervoer te bereiken. Er vertrekken dagelijks diverse bussen vanaf het busstation bij de Ramsesstraat of vanaf het Tahrirplein. Om teurstelling te voorkomen, is het handig om een dag van tevoren kaartjes te reserveren. In Bawiti zijn voldoende hotels in verschillende prijsklassen. Als je de oudheden wilt bezoeken, is het handig in het museum van Bawiti een combikaartje aan te schaffen. Vanuit het centrum van Bawiti vertrekken de bussen naar Farafrastad. Ten minste één keer per dag gaat er een reguliere bus en verder zijn er minibusjes, die onregelmatig rijden. Ook in Farafra zijn voldoende hotels. Woestijntrips zijn er in soorten

en maten. Met fourwheeldrives, met kamelen, of te voet, alles kan. Boven het postkantoor in Farafrastad zit een soort van toeristenbureau dat goede adviezen geeft. Maar verder kun je ook gewoon rondvragen. Begin dan in een van de koffiehuisjes. De oasebevolking is tamelijk traditioneel ingesteld. Houd daar rekening mee bij de keuze van kleding en in uw gedrag: mannen dragen geen korte broek en vrouwen gaan zo decent mogelijk gekleed. Een hoofddoek hoeft niet, maar wordt wel gewaardeerd. Alcohol alleen nuttigen in hotels die dat ook verkopen. Vrouwen worden absoluut niet verondersteld de warme bronnen tegelijk met de mannen te bezoeken. Informeer daarom eerst of en wanneer er vrouwenuren zijn.